

předpisy o smlouvě mezi stranou a rozsudím, ponechávajíc jejich úpravu soudnímu řádu (nyní c. ř. s.), jímž bylo ustanovení rozsudího, účinek ustanovení a přijetí jeho podrobně upraveno v §§ 577 a dalších c. ř. s. Na veřejnoprávní povaze úřadu rozsudího nic nemění, že byl zřízen smlouvou stran, a na tento úřad nelze užiti zásad občanského práva, zejména ustanovení občanského zákona o zmocnění, příkazu neb o smlouvě o dílo.

Ustanovení o rozhodčím řízení, obsažená v §§ 577 a násl. c. ř. s., upravují samostatně a úplně uvedený právní ústav. V § 584, odst. 2, c. ř. s. jest ustanoveno, jaká práva má strana, nesplní-li rozhodce zcela nebo včasné závazků přijetím jmenování převzatých, a podle toho, co svrchu vyloženo, má strana jen ona práva, která v tomto předpisu zákona jsou výslovně vyznačena, a nelze tu ani obdobně užiti ustanovení občanského zákona o smlouvách. K povinnostem rozhodce, jež dovolání označuje jako závazky, nenáleží toliko činnost ryze rozhodující, nýbrž i jiné četné úkony přípravné i úkony, které teprve následují po vydání výroku (§§ 587 a násl. c. ř. s.). Nemá opory v zákoně názor dovolání, že se má rozeznávat mezi těmito jednotlivými povinnostmi, které ukládá rozsudím zákon, a též mylně dovozuje dovolání, že jest ustanovení § 584, odst. 2, c. ř. s. vykládati restriktivně, t. j. v tom smyslu, že prý se týká toliko rozhodující činnosti rozsudího v užším slova smyslu. Z vyložených úvah dále plyne, že ani když se rozsudí zdráhá podepsati rozhodčí výrok platně odhlasovaný, nelze straně tím dotčené přiznati jiné právo než nárok na náhradu škody kromě práva žádati, aby smlouva o rozsudím byla prohlášena za neúčinnou, že však strana není oprávněna žádati za splnění zákonných povinností rozsudím a že se tudíž nemůže ani žalobou domáhati na rozsudím, aby podepsal rozhodčí výrok.

Čís. 16879.

Nárok kupitele na náhradu škody pro nesplnění (čl. 355 obch. zák.) má svůj základ v prodatelově prodlení se splněním smlouvy, i když je předpokladem jeho uplatnění, aby tu byly další podmínky uvedené v čl. 356 obch. zák.

Postoupený dlužník jest oprávněn namítati proti postupníkovi svou pohledávku za postupitelem z důvodu náhrady škody pro nesplnění smlouvy podle čl. 355 obch. zák., octl-li se postupitel se splněním smlouvy v prodlení ještě před postupem pohledávky postupníkovi.

(Rozh. ze dne 28. dubna 1938, Rv II 545/37.)

Žalobě, kterou se žalující postupník na žalovaném postoupeném dlužníkovi domáhal zaplacení 2.180 Kč 13 h s přísl. za prodané a dodané řezivo z účtů z 16. března 1935 postoupených mu Jaroslavem B., proti nimž namítl žalovaný k započtení vzájemnou pohledávku na

náhradu škody pro postupitelovo nesplnění objednávek z 25. srpna 1934 a 24. září 1934, soud první stolice vyhověl. Důvody: Co do vzájemné pohledávky na náhradu škody namítané žalovaným k započtení jest nejprve zkoumati, zda se ona pohledávka setkala v téže osobě s pohledávkou příslušící žalobci na zaplacení tržové ceny v zažalované výši (§ 1438 obč. zák.). Soud zjistil, že Jaroslav B. postoupil žalobci svou pohledávku na zaplacení tržové ceny podle účtu z 16. března 1935, dále že žalovaný teprve dne 20. března 1935 dal postupiteli Jaroslavu B., tudíž až čtyři dny po provedeném a oznámeném postupu pohledávky (tržové ceny) dodatečnou lhůtu k dodání jednak 300 m³ řeziva koupeného žalovaným dne 24. září 1933, jednak 5 vagonů hranolků žalovaným koupených dne 28. června 1934 pod pohružkou, že nedodrží-li Jaroslav B. dodatečnou lhůtu do 4. dubna 1935, bude žalovanému odpověden z důvodu náhrady škody, konečně že dne 4. dubna 1935 prohlašuje žalovaný, že pokládá objednávky Jaroslava B. za stornované, že mu nedodáním vznikla určitá škoda, činící podle jeho dopisu ze dne 13. dubna 1935 15.074 Kč. Ježto žalovaný namítá k započtení náhradu škody, a to ušlý zisk, jest zjistiti, kdy nárok na náhradu škody vznikl, zejména zda vznikl v době, kdy byla ještě postoupená pohledávka ve vlastnictví Jaroslava B. Žalovaný měl proti Jaroslavu B. původně nárok na dodání jednak bukových hranolků, jednak 285 m³ pařeného bukového řeziva, kterýžto nárok sám by nebylo možno namítati k započtení, ježto šlo o dodání věci movité, tudíž o pohledávku, která není stejného druhu. I když jest náhrada škody akcesorickým právem, vznikajícím z původního obligačního nároku, nevzniká nárok na náhradu škody zároveň s nárokem na plnění podle původního smluvního závazku, nýbrž vzniká až tehdy, kdy nastane nesplnění původního smluvního závazku na té neb oné straně. Závazek na náhradu škody pro nesplnění takové škody mezi obchodníky, jak je tomu v souzeném případě, jest upraven v čl. 355 a 356 obch. zák. Tu jest k tomu, aby právo na náhradu škody pro nesplnění vůbec vzniklo, potřebí, aby žalovaný oznámil své rozhodnutí, že se chce domáhati nároku na náhradu škody a aby poskytl dodatečnou lhůtu k plnění smluvci, jenž je v prodlení (Staub-Pisko, Komentář k obch. zák. II. díl, vydání z roku 1910, str. 369). To však žalovaný učinil vůči Jaroslavu B., který byl smluvcem neplnícím své závazky, až v době, kdy již Jaroslav B. postoupil svoji pohledávku žalobci. Nesetkala se tudíž v téže osobě namítaná pohledávka s pohledávkou, které se domáhá žalobce a nemůže býti vůči postupníkovi namítán nárok žalovaného proti postupiteli na náhradu škody, která tu nebyla v době postupu pohledávky a jež vznikla až po postupu pohledávky (§ 1441 obč. zák.). Odvolací soud potvrdil napadený rozsudek. Důvody: Lze postoupiti i nesplatnou pohledávku. Dnem postupu vystupuje postoupená pohledávka ze jmění postupitelova, ať se stala již splatnou, či nikoliv. Započísti možno jen ony pohledávky, které se při svém vzniku v osobě povinného a oprávněného střetly. Postoupil-li tedy Jaroslav B. žalobci svou pohledávku

dne 16. března 1936, stal se žalobce tímto dnem jejím vlastníkem. Z toho plyne, že pohledávky vzniklé proti postupiteli po postupu nemohou již býti proti postupníku namítány. V souzeném případě namítl žalovaný proti zažalované pohledávce vzájemnou pohledávku proti postupiteli Jaroslavu B., kterou vyvozuje z ustanovení čl. 355 a násl. obch. zák. a o níž má za to, že mu příslušela proti Jaroslavu B. již před 16. březnem 1935, dnem postupu zažalované pohledávky. Žalovaný totiž tvrdí, že Jaroslav B. jako prodávatel 10 vagonů různého dřeva byl v prodlení a že byl tedy již ode dne, kdy se octl v prodlení, zavázán k náhradě škody. V prodlení pak byl již před 16. březnem 1935. S tím názorem odvolací soud nesouhlasí. Kupitelovi přísluší totiž při prodatelově prodlení právo volby: buď může žádati splnění smlouvy, mimo to náhradu škody pro opožděné plnění, nebo může žádati místo plnění náhradu škody, anebo může prostě od smlouvy ustoupiti. Ono právo volby vykoná kupitel tím, že oznámí prodávateli, pro který způsob ukončení obchodu se rozhodl. Rozhodl-li se však pro druhý nebo třetí způsob (náhradu škody místo plnění nebo storno obchodu), musí prodávateli jsoucímu v prodlení dáti zpravidla přiměřenou dodací lhůtu. Splnil-li prodávatel v té době, vyhověl svým povinnostem z obchodu. Naproti tomu vstupuje také marným uplynutím poskytnuté lhůty zvolený způsob řešení kupitelem v platnost a teprve tímto dnem vzniká pro kupitele možnost domáhati se náhrady škody, neboť otázku, zda prodávatele jsoucího v prodlení stihá zavinění na nedodání zboží, jest posuzovati dle doby, kdy dodatečně povolená dodací lhůta marně uplynula. V souzeném případě jest to den 4. dubna 1935, v nejlepším pak případě den 20. března 1935, kdy žalovaný své právo volby vykonal a Jaroslavu B. oznámil. V té době však již Jaroslav B. nebyl majitelem zažalované pohledávky a nemůže se tudíž započísti možný nárok žalovaného proti Jaroslavu B. se zažalovanou pohledávkou.

Nejvyšší soud uložil soudu první stolice další jednání a nové rozhodnutí.

D ů v o d y:

Postoupený dlužník může po oznámení postupu proti postupníkovi namítati k započtení jen vzájemnou pohledávku, která mu vznikla proti postupiteli až do postupu (rozh. č. 15864 Sb. n. s.). Jest tudíž řešiti otázku, vznikla-li pohledávka namítaná žalovaným započtením až do postupu pohledávky žalobci. Jako vzájemnou pohledávku namítl žalovaný svou náhradní pohledávku za postupitelem Jaroslavem B. pro nesplnění dodací smlouvy z 28. srpna 1934. Není sporu o tom, že se postup stal dne 16. března 1935, že žalovaný dopisem z 20. března 1935 dal postupiteli dodatečnou lhůtu ke splnění dodací smlouvy, končící se dne 4. dubna 1935, a zároveň mu oznámil, že ho jinak činí odpovědným za všechny škody nedodržením smlouvy mu vzniklé a že mu dopisem z 13. dubna 1935 oznámil výši škody, která mu vznikla nedodáním objednaného zboží.

Je-li prodávatel v prodlení s odevzdáním zboží, má kupitel podle čl. 355 obch. zák. na vůli, zda chce žádati plnění a náhradu škody pro opožděné plnění, anebo místo plnění požadovati náhradu škody pro neplnění, anebo odstoupiti od smlouvy. Nárok na plnění smlouvy přísluší kupiteli již podle smlouvy, kdežto podmínkou vzniku jednak nároku na náhradu škody jak pro opožděné plnění, tak pro nesplnění smlouvy, jednak práva k odstoupení od smlouvy jest porušení smlouvy tím, že se včas nesplní. Toto porušení smlouvy jest tudíž základem posléze uvedených nároků. Avšak podmínkou uplatnění nároků na náhradu škody pro nesplnění smlouvy a práva k odstupu je v zájmu prodávatele — jemuž má býti umožněno odčinění nepříznivých následků prodlení — to, že kupitel musí prodávateli předem oznámiti, kterého z uvedených dvou práv chce užiti, a že mu, pokud to povaha obchodu dopouští, musí poskytnouti přiměřenou dodatečnou lhůtu a že prodávatel v této lhůtě smlouvu nesplní. Splněním vytčených podmínek pozbývá prodávatel možnosti, odvrátiti dodatečným splněním smlouvy uplatnění nároku na náhradu škody pro nesplnění smlouvy nebo práva k odstupu, a kupitel nabývá podle své volby bezpodmínečně, buď prvního nároku, nebo posléze uvedeného práva. Uvedenému právnímu názoru svědčí i to, že se otázka zavinění na prodlení posuzuje jen podle doby nastalého prodlení, nikoliv podle doby, kdy plyne nebo se končí dodatná lhůta a že se také výše škody, požaduje-li se abstraktní škoda, určuje podle oné doby.

S hlediska přípustnosti kompensace vzájemných pohledávek postoupeného dlužníka za postupitelem s postoupenou pohledávkou postupníka stačí, že vzájemné pohledávky za postupitelem byly co do jejich důvodu založeny před postupem nebo že byly v té době po právu jako podmíněné pohledávky, a nevyžaduje se, aby před postupem byla splněna také podmínka nebo nastala splatnost pohledávky. Ježto nárok na náhradu škody pro nesplnění smlouvy ve smyslu čl. 355 obch. zák. je co do svého původu založen v okamžiku prodlení prodávatele s odevzdáním zboží, rozhoduje pro jeho započitatelnost v souzeném případě jen, zda se postupitel octl se splněním tvrzené smlouvy z 28. srpna 1934 v prodlení ještě před postupem zažalované pohledávky, t. j. před 16. březnem 1935, a nezáleží na tom, že dalším předpokladem uplatnění náhradního nároku bylo ještě splnění určitých náležitostí resp. podmínek.

Dovolací soud nemohl však rozhodnouti ve věci samé, ježto nižší soudy pro svůj odchylný právní názor nezjistily skutkové okolnosti potřebné pro posouzení otázky, zda došlo k tvrzené smlouvě z 28. srpna 1934, zda se postupitel octl se splněním řečené smlouvy v prodlení, a je-li tomu tak, zda se tak stalo přede dnem postupu zažalované pohledávky. Nezbylo proto, než rozhodnouti, jak se stalo. Dojde-li první soud k přesvědčení, že jsou tu podmínky započtení, bude se musiti zabývat i výši k započtení namítané pohledávky, ovšem s omezením až do výše zažalované pohledávky (§ 411 c. ř. s.).